

อีอีซีในปัววทอง ต้องเตรียมรับมือ 'น้ำ' ล่วงหน้า

กรุงเทพธุรกิจ บทความพิเศษ

● **สุจริต คุณธนกุลวงศ์**
ประธานแผนงานวิจัยเข้มแข็ง
(ด้านการบริหารจัดการน้ำ)
สกสว.,วช.

แผนงานวิจัยเข้มแข็ง
ด้านการบริหารจัดการ
น้ำครั้งนี้ได้เลือกประเด็น
และพื้นที่ที่มีความสำคัญ

ในการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งจะส่งผลต่อ
การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของประเทศใน
ระยะยาว โดยแบ่งเป็นสามกลุ่มงานวิจัย
ประกอบด้วย 1.การบริหารน้ำในเขตพัฒนา
พิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) 2.การบริหาร
การปล่อยน้ำของเขื่อนภูมิพล และ 3.การ
บริหารน้ำในโครงการชลประทาน (ท่อทองแดง
กำแพงเพชร) เป็นกรณีตัวอย่างในการนำ
เทคโนโลยีเข้าช่วยในการบริหารจัดการน้ำ
เพื่อการยกระดับคุณภาพการใช้น้ำ

กลุ่มงานวิจัยแรก การพัฒนาพื้นที่
พิเศษอีอีซี เป็นแผนพัฒนาหลักหนึ่งของ

ประเทศที่ต้องการให้ประเทศมีการก้าวกระโดด
ของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยม
ีการลงทุนการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่
(เอสเคิร์ฟ, นิว เอส-เคิร์ฟ) รวมทั้งพัฒนาเมือง
และสาธารณูปโภคแบบทันสมัย น้ำจะเป็น
ปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาพื้นที่นี้เนื่องจากใน
อดีตการพัฒนาเขตอุตสาหกรรมได้เคยมี
ผลกระทบทางด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
มาก่อน จนเกิดประเด็นทางสังคมตามม
า เช่น ภาวะแล้งในปี 2548, 2563 จึงจำเป็นต้อง
ศึกษาหาบทวนและถ้ามีประเด็นจะได้ห
ามาตรการรองรับไว้ล่วงหน้าเพื่อป้องกันปัญหา
ในอนาคต

ผลการวิเคราะห์สภาพน้ำในเขต
พัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) พบว่า
ปี 2564 มีโอกาสเกิดภาวะแล้งเช่นปี 2563
โดยเฉพาะเมื่อมีโครงการพัฒนาเพิ่มขึ้น
และสภาพภาวะอากาศสุดโต่งเกิดขึ้น การนำ
น้ำจากภาคกลางไปช่วยจะเป็นไปได้ยากขึ้น
จึงจำเป็นต้องมีมาตรการเสริมเพิ่มจาก
แผนแม่บทของพื้นที่อีอีซี ทั้งด้านจัดหา
เก็บกัก บริหารน้ำ การจัดการความขัดแย้ง

และการจัดการน้ำด้านอุปสงค์ เพื่อลด
ความเสี่ยงและความเสียหายในอนาคต
การขยายผลการจัดการน้ำด้านอุปสงค์
ต้องการกติกา กฎระเบียบรองรับ เพื่อให้
ขับเคลื่อนทุกภาคส่วนอย่างมีมาตรฐาน

โดยเริ่มจากโครงการใหม่และโครงการ
ขนาดใหญ่ที่พร้อมจะลงทุน รวมถึงมาตรการ
ช่วยเหลือสนับสนุนที่จำเป็น มีศูนย์ถ่ายทอด
เทคโนโลยีการประหยัดน้ำและการใช้น้ำซ้ำ
ให้ผู้ประกอบการเห็นเป็นตัวอย่าง และ
ใช้อบรมผู้ประกอบการที่สนใจ ซึ่งเป็น
ข้อเสนอเชิงนโยบายเสนอต่อสำนักงาน
ทรัพยากรน้ำแห่งชาติพิจารณาต่อไป

คณะวิจัยเห็นว่า ควรกำหนดให้มี
หน่วยงานรับผิดชอบด้านการบริหารจัดการ
น้ำภาคส่วนในเขตอีอีซีเป็นการเฉพาะ
เพื่อให้เกิดความมั่นคงและมีประสิทธิภาพ
เป็นศูนย์กลางที่ครอบคลุมทั้งน้ำต้นทุนและ
การใช้น้ำทุกภาคส่วน โดยมีหน้าที่เบื้องต้น
ในการกำหนดกติกาการใช้น้ำ การจัดลำดับ
ความสำคัญการใช้น้ำ การจัดสรรน้ำ การเตรียม
แผนรองรับกรณีฉุกเฉิน ซึ่งจะต้องคำนึง
ถึงข้อขัดแย้งและความทับซ้อนอำนาจและ
หน้าที่ของคณะกรรมการลุ่มน้ำ ตาม พ.ร.บ.
ทรัพยากรน้ำ พ.ศ.2561

นอกจากนี้ยังควรศึกษารูปแบบต่างๆ
ด้านการเงินสำหรับโครงการด้านน้ำ เริ่มจาก
การศึกษาและประเมินสถานะการลงทุน
ที่มีอยู่เพื่อนำมาวิเคราะห์ระบุช่องว่างการลงทุน
และการจัดหาเงินทุนเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะ
เชิงนโยบายเกี่ยวกับการลงทุนในโครงการ
ด้านน้ำเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดย
มุ่งเน้นพื้นที่ที่มีศักยภาพและสามารถดึงดูด
นักลงทุนได้เช่นพื้นที่อีอีซีและในเขตเมือง
ซึ่งพัฒนาอย่างรวดเร็ว มีการลงทุนสูง และ
เสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ

ผลการวิจัยข้างต้นได้นำสู่ข้อเสนอแนะการศึกษาความเป็นไปได้ที่จะจัดตั้งโครงการเฉพาะชั้นในอนาคตสำหรับพื้นที่อีอีซี รวมทั้งเผยแพร่และชี้แจงต่อคณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มลุ่มน้ำตะวันออก สภาผู้แทนราษฎร และคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ

ของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.)

กลุ่มงานวิจัยที่สอง ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการเขื่อนภูมิพล พบว่าชุดต้นแบบชุดโปรแกรมการจำลองการปล่อยน้ำช่วยให้ตัดสินใจปล่อยน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อการเพิ่มน้ำต้นทุนของเขื่อนตามเป้าหมายของงานวิจัย หลังการเรียนรู้ข้อมูลในอดีต 10 ปีย้อนหลังมาใช้ในการปล่อยน้ำช่วงฤดูฝนในปี 2563 ซึ่งเป็นปีที่แล้ง เทียบกับการปล่อยน้ำตามเกณฑ์ที่มีอยู่ พบว่าสามารถเสนอค่าปริมาณการปล่อยน้ำที่เพิ่มเติมได้เทียบกับวิธีการที่ใช้อยู่

นอกจากนี้ยังพัฒนาแบบจำลองและติดตั้งเครื่องวัดระดับน้ำบาดาลอัตโนมัติ เพื่อติดตามสถานการณ์การใช้น้ำบาดาลในพื้นที่เจ้าพระยาตอนบน และศักยภาพที่มีพร้อมกับการถ่ายทอดให้กับผู้บริหารกรมทรัพยากรน้ำบาดาลได้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยต่อไป

ทั้งนี้ การบริหารน้ำในเขื่อนจะขยายผลให้ครอบคลุม 4 เขื่อนหลักของภาคกลางตอนล่าง และขยายการทำงานฝนจาก 14 วัน เป็นฤดูกาลเพื่อให้บริหารจัดการน้ำลวงหน้าได้ดีขึ้น โดยจะทำงานร่วมกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยและกรมชลประทานต่อไป รวมถึงขยายพื้นที่การบริหารน้ำในโครงการชลประทานให้ครอบคลุมทั้งโครงการชลประทาน ท่อทองแดงในระยะที่ 2 เพื่อเป็นพื้นที่ตัวอย่างในการนำเทคโนโลยีและการสื่อสารมาใช้ในการโครงการชลประทานอื่นต่อไป

กลุ่มงานวิจัยที่สาม “ท่อทองแดงโมเดล” สามารถสรุปแนวปฏิบัติและบทเรียนปรับปรุงการทำงานระหว่างเจ้าหน้าที่ชลประทานกับกลุ่มผู้ใช้น้ำให้พูดภาษาเดียวกันได้บนฐานของข้อมูลและความเข้าใจกันมากขึ้น

งานวิจัยในปีแรกเป็นการวิจัยพัฒนาต้นแบบ ปีที่สองประยุกต์ใช้ร่วมกับหน่วยงานปฏิบัติ และปีที่สามวิจัยเสริมพร้อมถ่ายทอดผลงานวิจัยให้กับหน่วยงานปฏิบัติต่อไป ทำให้เห็นโอกาสในการบริหารน้ำที่ลดความสูญเสียเนื่องจากมีการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคใหม่ และมีระบบจัดการข้อมูลที่ทันสมัยมากขึ้น การทดลองในพื้นที่นำร่องทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งกับนักวิจัย ผู้ปฏิบัติและผู้ใช้น้ำ ทำให้มีความเข้าใจและการมีส่วนร่วมมากขึ้น

สำหรับเป้าหมายของกลุ่มวิจัยทั้งสามของการบริหารจัดการน้ำที่จะดำเนินการใน 3 ระยะกำหนดไว้ดังนี้

- **กลุ่มวางแผนน้ำพื้นที่อีอีซี** : ลดอัตราการใช้น้ำคาดการณ์ในพื้นที่ลุ่มรอยละ 15 ของความต้องการใช้น้ำเปรียบเทียบกับข้อมูลคาดการณ์ความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้นในพื้นที่อีอีซี

- **กลุ่มบริหารเขื่อน** : เพิ่มประสิทธิภาพการปล่อยน้ำต้นทุนจากเขื่อนในเขตพื้นที่ภาคกลางตอนบน ได้พื้นที่เขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์ขึ้นจากร้อยละ 65 เป็นร้อยละ 85

- **กลุ่มบริหารน้ำในเขตชลประทาน** : ลดค่าเฉลี่ยการสูญเสียจากการส่งน้ำในระบบส่งน้ำ (ในภาคการเกษตร) ในกลุ่มพื้นที่ภาคกลางตอนบนลดลงจากร้อยละ 30 เหลือร้อยละ 15 จากอัตราปัจจุบัน

ผลการวิเคราะห์สภาพน้ำในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) พบว่า ปี 2564 มีโอกาสเกิดภาวะแล้งเช่นปี 2563 โดยเฉพาะเมื่อมีโครงการพัฒนาเพิ่มขึ้นและสภาพภาวะอากาศสุดโต่งเกิดขึ้น